Timişoara, 1895. Anul II. Nr. 148. Mercuri în 5 (17) Iuliu.

DREPTATEA

Apare în fie-care di de lucru la amiadi.

Preţul 10 fl. pe an (pentru străinătate 37 frci.) — Numeri singuratici 5 cr. — Tacsa de inserţiuni: 1 cm.□ 1 cr., plus 30 cr. timbru.

Redactor responsabil: Dr. George Candrea.

Redacţiunea şi Administraţiunea: Timişoara, cetate strada Zápolya (Temesvár, Festung, Zápolyagasse,) Nr. 41 Telefon (linia de stat Viena, Budapesta, Arad) Nr. 4.

† Traian Doda.

Dăm în cele următoare, — în lipsa unei biografii detaiate, — unele date din vieaţa generalului *Traian Doda*:

Generalul *Traian Doda* s'a născut la 29 Iuliu 1822 în comuna *Prilipeţiu* (Almaşiu). Tatăl sĕu a fost locotenent de graniţă. Ca toţi fiii de grăniţeri, a primit o creştere militară. După terminarea studiilor sale inferioare a fost primit în academia militară din *Wiener-Neustadt*, de unde la anul 1840 a eşit ca sublocotenent. În anul 1848 a luat şi dînsul parte, ca căpitan în luptele contra ungurilor rebeli, asupra cărora a şi raportat o victorie la *Reşiţa*.

În anul 1854 a trecut cu regimentul de graniţă Nr. *13*, ca major în România.

De la 1860—1866 generalul *Doda* a fost şeful statului major în *Veneţia*.

În urmă a fost membru în comisiunea însărcinată cu încheiarea păcei dintrĕ *Austria* şi *Francia*.

După reîntoarcerea sa din *Veneţia* a fost comandantul *Cracoviei*. După ce în anul 1872 a fost pensionat, la anul 1874 grăniţerii din cercul electoral al *Caransebeşului* i-au încredinţat mandatul de deputat dietal, pe care l'a ţinut până la anul 1887 când, făcĕnd cunoscuta declaraţie s'a vĕdut nevoit a nu mai luá parte la lucrările parlamentului maghiar. Din causa acestei declaraţiuni generalul *Doda*, după cum am amintit în numĕrul nostru de eri, a fost condamnat în absenţă la doi ani închisoare şi o mie de floreni amendă în bani. Pedeapsa însĕ n'a făcut'o, fiind din partea monarchului agraţiat.

De la anul 1880—1888 a fost presidentul comunităţii de avere grăniţăreşti din *Caransebeş*, în care post s'a distins prin muncă onestă şi caracter firm.

Atins neplăcut prin persecuţiunile maghiarilor, îndreptate contra lui, s'a bolnăvit silit fiind a se retrage totodată şi de la presidiul comunităţii.

Cu privire la ultimele momente ale generalului primim următoarele amĕnunte:

Traian Doda a rĕposat la 2 oare 10 m. d. a. după o agonie de aproape 24 oare. Alaltă-eri după amiadi la 2 oare erá încă vesel şi bine dispus, ear' la oarele 3 a primit un nou atac de apoplecsiă (acum a treia-oară) care la înţepenit cu desĕvĕrşire, şi ţeapăn şi nemişcat a rĕmas până şi-a dat sufletul. Silinţele medicului sĕu de casă, Dr. Constantin *Popasu*, de a'l redá încă odată vieţii şi poporului, pentru care a trăit şi a suferit atât de mult, — au fost zadarnice. (Dr. Popasu noaptea întreagă a veghiat lângă patul reposatului). Durerea este mare şi jelea adâncă pretutindenea pentru perderea ce o avem. Pe edificiul comunităţii de avere (opera grandioasă a defunctului) s'a arborat steag negru, asemenea şi pe edificiul diecesan, în care se află institutul teologic-pedagogic şi casina română.

Suntem de firma credinţă că românii din toate unghiurile, dar' mai ales bănăţenii vor grăbí din toate părţile ca sĕ dee cel din urmă onor generalului iubit şi neîntrecutului român.

Înmormĕntarea va fi Vineri la 5 oare p. m.

Prin supunere la umilire.

Timişoara, 17 Iuliu n.

Cine ar fi cutezat şi ar mai cutezá sĕ se legene în speranţa, că maghiarii totuşi au sĕ vină la gânduri mai bune în ceea-ce priveşte deslegarea pacinică a cestiunei noastre naţionale, acela trebue că în timpul din urmă s'a desamăgit foarte mult.

Şi e nemărginit de trist, că maghiarii nu semne de pace, ci semne neîmpăcate de rĕsboiu ne pun în perspectivă. În chipul acesta abisul, care ne despărţeşte, creşte din ce în ce, ear' sufletul nostru este cuprins tot mai mult de o legitimă indignare faţă de ceea ce vedem petrecĕndu-se cu noi şi în jurul nostru. Astfeliu stând lucrurile, e numai natural, că şi şansele de apropiere dintrĕ aceste două elemente dispar necontenit, sau se resping într'un viitoriu foarte îndepărtat.

E bine de altmintreni sĕ ştim aceasta, pentru-ca cu atât mai uşor sĕ ne putem orientá, cum are sĕ fie ţinuta noastră în campania îndelungată ce o vom mai purtá contra atacurilor premeditate, venite din partea antagonistilor nostri.

Aceasta campanie, care nouă ni-se impune contra voinţei noastre, este cu atât mai detestabilă, cu cât se perd de o parte şi de alta o mulţime de forţe, cari altundeva întrebuinţate ar avé resultatele cele mai îmbucurătoare. Dar' în fine noi nu purtăm vina de aceste frecări şi lupte mistuitoare, întreagă responsabilitatea o au maghiarii, cari nu fac altceva, de cât dilnic ne provoacă şi ne bruschează în cele mai gingaşe sentimente.

Noi suntem provocaţii şi nu provocatorii, — situaţia noastră este o situaţie de *defensivă* şi nu de *ofensivă*. Când guvernul maghiar pretinde dar', ca noi pe lângă toate volniciile de cari suntem împărtăşiţi sĕ abdicem de a ne mai apĕrá, atunci ne cere totul, ne cere o supunere: auf Gnade und Ungnade.

La aceasta supunere umilitoare ţinteşte stăpânirea maghiară prin toate actele ei de o brutală volnicie. Este destul ca sĕ înregistrăm cele din urmă fapte sĕvĕrşite de puternicii dilei, pentru ca sĕ ne convingem pe deplin de acest adevĕr.

Începutul l'a făcut ministrul de interne Perczel cu scandaloasa sa ordinaţiune privitoare la ridicarea unui monument lui Iancu. Resultatul acestui ordin turcesc este, că acum tot acest ministru vine şi ordonă secuestrarea banilor adunaţi pentru scopul amintit.

Tot atât de brutală în felul ei este şi persecutarea înscenată contra studenţilor din Blaşiu, cărora li-s'a socotit de

---

Foişoara „Dreptăţii".

Carmen.

(Drept întregire la raportul despre iubileul profesorului I. Popea din Braşov, ni-se trimite următoarea odă dedicată iubilarului profesor, de venerabilul nonagenar D. Almăşan.)

Ad Ioannem Popea, profesorem clarissimum, iubilum triginta annorum celebrantem.

Salve Ioannes, vir docte, dignus honore!
Gratulor ego tibi, care, tuus est honor omnis.
Iste tuus genius adsit, visurus honores.
Nent Parcae tibi longissima stamina vitae,
Ut porro quoque continuas tua studia vasta.

Pe româneşte:

Odă lui Ioan Popea, profesor, cu ocasiunea serbărei iubileului sĕu de 30 de ani de serviciu.

Sĕ trăeşti Ioane, bărbat erudit, demn de onoare!
Te felicit, iubite, a ta este toată onoarea.
Îngerul tĕu fie de faţă, ca sĕ se bucure 'mpreună cu tine.
Ursitoarele sĕ-'ţi ţeasă cele mai lungi fire de vieaţă.
Ca şi mai departe sĕ continui întinsele tale cunoştinţe.

David Almasianu,
emerit. prof.*)

*) Venerabilul bĕtrân, David Almăşanu, prof. emerit. e astădi în etate de 89 ani.

Cartea durerii.

de

Emil Bougaud.

— Tradusă după originalul frances. —

(Continuare.)

Spiritul acestei copile erá şi mai remarcabil de cât frumseţa sa fisică. Educaţiunea sa fusese puţin cam negligată, căci ea erá numai de vre-o 13—14 ani, când sora sa mai mare Louise, cădu într'un morb greu; mamă-sa a plecat ducĕnd cu sine pre aceasta iubită copilă muribundă sub toate climele cele mai blânde ale Franciei şi Italiei, astfeliu nu a mai avut nici timp, nici nu s'a mai gândit la educarea Gaëtanei. Ear' mai târdiu, când nefericirea a dat mamei earăşi libertatea, atunci ah! atunci deja primele simptoame ale înfricoşatului morb se arĕtau pe faţa tinerei copile şi astfeliu au făcut sĕ se evite ori-ce osteneală, au oprit ori-ce nisuinţă. De altcum nici nu a fost de lipsă. Ea nu se nisuiá, dar' aflá totul. Ea aveá în sine intuiţiunea tuturor lucrurilor. Ea nu învĕţase nimic fundamental, dar' dacă degetile sale atingeau pianul, ea înţelegeá totul, ea compuneá. Tot aşa stá şi cu desemnul. Ea nici nu vĕduse atari măiestrii, dar' desemná de minune, mai cu seamă însĕ caricaturi. Înainte de a fi lovită de morb cea mai mare aplicare a sa erá de a cunoaşte părţile ridicule ale persoanelor. Cu o singură privire ea judecá o situaţiune şi spre a o caracterisá ea aflá îndată o espresiune originală, care făceá pre om se rîdă şi sĕ nu o uite nici odată. Ea iubiá frumosul cu pasiune şi în artă ea nu puteá suferí mediocritatea. Vom vedé mai târdiu ceea ce a devenit şi ce ar fi devenit inima ei. Aceea ce o caracterisá era generositatea şi gingaşia, dar' o timiditate stranie, ceva frică o împedecá în avĕntul sĕu în timpul acesta. O inimă plină de simţeminte adânci, o inimă ce nu cutezá sĕ se deschidă, o inimă ce aşteptá sĕ fie iubită, dar' dacă a fost iubită ea reînapoiá cu mult mai mult şi cu o gingăşiă deosebită tot ce a primit de la cineva.

IV.

Pre timpul acela, despre care vorbesc, vivacitatea ei care cu un an mai înainte la nunta surorei sale atâta m'a surprins, acum deja se micşorează. Mersul sĕu lin, focul privirei sale învĕlit în ceaţă, trăsurile sale palide şi cam străvedii, surisul sĕu dulce, care urmase strălucirilor vioaie ale petulanţei sale de altădată, acea malitie drăgălaşă care acum numai rar reapăreá, toate acestea îmi arĕtau progresul morbului sĕu, dar' la o moarte apropiată nu mĕ aşteptam. De altcum eu numai fugitive o vĕdusem, eu nu-i cunoşteam sufletul şi nimic nu mi-a dat a înţelege, că Dumnedeu chiar pre mine m'a ales sĕ fiu de ajutoriu acestei iubite copile în momentul când ea aveá sĕ părăsiască pământul spre a se reîntoarce în ceriu.

Eată când pentru prima-oară mi-s'a dat a înţelege aceasta. În dimineaţa dilei când mĕ pregatiam sĕ mĕ reîntorc la Orleans, eu mĕ preumblam pe ţermurul mărei meditând

crimă fiind-că au îndrăsnit sĕ pună pe tabloul lor o sentență care în fond este de tot inofensivă. În legătură cu afacerea aceasta se pune la cale o formală persecuțiune a tuturor studenților din gimnasiile străine și române. E de ajuns sĕ ne aducem a minte de nedreptățile comise față de studenții maturisanți din Năsĕud și de luarea la goană a studenților români de la școalele civile din Arad, unde din 33 de studenți români cad la esamen 21, de și în semestrele anterioare au fost clasificați unii dintrĕ ei cu eminență.

Dar' aceasta încă nu e totul; persecuțiunile se țin lanț și la institutele noasre pedagogice, unde inspectorii esmiși cu ocasiunea esamenelor de cualificațiune învĕțătorești își impun voința după bunul lor plac.

Sĕ nu aibă aceste șicanări și persecuțiuni nici un scop? Aceasta nu o mai crede nimenea dintrĕ noi, din contră, cu toții suntem convinși, că stăpânirea ungurească lucră la asuprirea noastră cu sistem. Intențiunea antogonistilor nostri este, ca prin asuprire sĕ ne umiliască și umilindu-ne sĕ ne facă accesibili pentru scopurile lor.

Nu e locul ací sĕ vedem, în cât dînșii vor și ajunge aceea-ce doresc, vorba e, că noi nu totdeauna arătăm energia cerută, pentru-ca sĕ-le dovedim, că suntem conștii de ceea-ce voim și de ceea-ce ni-se cuvine. Prea suntem *lăsători* și prea puțin *energici*, aceasta însĕ noauĕ nu poate de cât sĕ ne strice, căci îndată-ce opresorii nostri vor vedè, că noi suntem intimidați, atunci dînșii devin și mai temerari de cum într'adevĕr sunt. De aceea ni-se pare noauĕ, că ar trebuí cu mai multă gravitate sĕ ne afirmăm drepturile cari le avem, și sĕ nu lăsăm — dacă bună-oară suntem profesori — sĕ fim terorisați din partea unui inspector școlar sau comisariu regesc.

E și mai trist când în caritatea noastră creștinească mergem păn' acolo, de ne lăsăm insultați din partea contrarilor nostri, și după aceea când e vorba ca acestia sĕ-și iee resplata meritată din partea justiției, te pui și ierți insultatorului tĕu fărădelegea lui, după cum a făcut un domn profesor din Beiuș. Aceasta însemnează a ne demoralisă pe noi și a îndemnă la noue brutalități și fărădelegi pe contrarii nostri.

Tradiționalul »lasă« al românului, în politica noastră e foarte periculos, pentru că duce la umilire, aceasta însĕ inseamnă demoralisare, cu demoralisarea însĕ nu s'a căștigat nici când o causă politică.

și rugându-mĕ — mĕ pregătiam tocmai spre a celebră sânta liturgiă, — când eată se apropie de mine mama Gaëtanei. Oh! inimile mamelor sunt foarte presimțitoare. Ea erá foarte neliniștită. Ea simțiá, că copila sa o va părăsí. Ea ar fi voit, ca eu înainte de a plecă sĕ mĕ folosesc de afecțiunea ce mi-o arĕtă copilă, s'o fac sĕ-mi deschidă inima sa și astfeliu pătrundĕnd în acest suflet tiner, sĕ-i spun câteva cuvinte, sĕ-i spun câteva pasagiuri, cari sĕ o pregătiască cel puțin pe departe la un atare eveniment, a cărui apropiere vai! acum nu se mai puteá negá. Lucru straniu!

Eu eram mai puțin convins despre periclul acestei copile de cât mamă sa. Eu credeam că moartea fiicei sale celei mai mari o face sĕ exagereze situația acesteia. Dar' totuși, cum ași fi putut refusă această cerere atât de înaltă? Îmi trebuiá însĕ un pretext, ca nu cumva sĕ ating spiritul acestei copile morboase. În preseara plecării mele, copiii m'au rugat atât de ferbinte, ca sĕ mai rĕmân încă o ḑi. Eram ne înduplecat. Eu luain la o parte pre mica copilă și 'i ḑiseiu: Gaëtano, scumpa mea copilă, știi tu la ce mĕ gândesc eu? În loc de-a plecă mâne, eu voiu plecă numai poimâne. Ea străluciă de bucurie. „Dar' voiu pune o condițiune, adăugaiu eu suriḑĕnd. Eu voiu celebră mâne s. liturgie pentru tine și tu atunci te vei cuminecă. Noi vom rugă pe Dumneḑeu ca sĕ 'ți redee sănĕtatea, căci veḑi tu, scumpa mea copilă, Dumneḑeu e cel mai bun medic."

(Va urmă.)

Austro-Ungaria.

Budgetul Croației. Proiectul budgetului autonom al Croației este deja terminat și după reîntoarcerea Banului va fi substernut pentru sancționare prealabilă.

Plener se retrage. Fostul ministru de finanțe al Austriei, Dr. Ernest *Plener,* a adresat o scrisoare camerei comerciale din *Eger,* în care se roagă, că la procsima alegere de deputat dietal sĕ nu'l mai candideze, deoare-ce el după o matură precugetare este resolut de a nu mai primí nici un feliu de mandat.

Articol de lege sancționat. Foaia oficială de eri publică articolul XXXVII de lege din anul 1895 despre patente, provĕḑut cu sancționarea regelui ungar.

Bánffy la monarchul. Foile maghiare aduc știrea, că ministrul-president *Bánffy* se află la Viena, de unde în curĕnd va avè sĕ cĕlĕtoriască la audiență la *Ischl,* unde de present se află Majestatea sa monarchul.

Din dieta austriacă. Camera deputaților *austriaci* a primit preliminariul ministeriului de finanțe și a început la desbaterile budgetului comercial.

Sesiunea parlamentară din Austria, conform declarațiunei presidentului sĕu, se va încheiá inmediat după desbaterile budgetare, cam pe la 20 Iuliu n.

Străinătate.

Alegerile parlamentare în Anglia. (L o n d r a, 16 Iuliu) Alegerile s'au terminat cu deplina derută a partidului irlandez. Sunt aleși: 145 unioniști, 13 liberali, 4 parnelisti, 4 antiparnelisti și 1 membru al partidului lucrătorilor. Unionistii au cerit 13 mandate noue, ear' liberalii 1. Întrĕ cei aleși este și lordul *Crnborne* — un fiu al lui *Salisbury* —, și *Stanley.*

Un nou triumf al lui Crispi. (R o m a, 16 Iuliu.) La desbaterea continuativă a dispozițiunilor financiale ministrul-president *Crispi* a pus de nou cestiunea de încredere față de modificarea propusă de Pantano cu privire la legea alcoholului. Camera a respins apoi cu *161* voturi contra 68 propunerea lui Pantano. 14 deputați s'au reținut de la votare.

Împrumutul Sĕrbiei. (B e l g r a d, 16 Iuliu.) Comisiunea financială a scupcinei a acceptat cu 12 voturi contra 5 proiectul de conversiune basat pe pactul de la Karlsbad.

Prietinia anglo-italiană. (R o m a, 16 Iuliu.) Din incidentul visitei escadrei franceze în Portsmouth regina Victoria a trimis regelui Umberto o telegramă, în carea dă espresiune speranței, că p r i e t i n i a a n g l o - i t a l i a n ă va rĕmânĕ și pe viitoriu nealterată.

Mișcările din Macedonia. (S o f i a, 16 Iuliu.) În butul tuturor dementărilor oficioase se confirmă știrea, că prima divisiune a regimentului I. de infanterie si o baterie de artileristi adjustați de rĕsboiu au plecat la Küstendil. Aceasta s'a întêmplat în 12 Iuliu. A doua ḑi alte douĕ batalioane ale garnizoanei din Sofia și regimentul macedonean au primit ordin sĕ plece acolo în marș accelerat încă în seara aceleiași ḑile.

Din Küstendil — centrul mișcărilor macedonene — vin știri, că în ḑilele din urmă s'au întêmplat eară ciocniri întrĕ insurgenți și trupele armatei turcești; mai ales în munții Kosjac, Koceanosco, Kisevsco și Malacesco s'a sporit mult numĕrul insurgenților. În părțile locuite de macedoneni nemulțumirea ia tot mai mari dimensiuni. Mulți bogătani turci s'au refugiat în Salonic.

Eri se colportă prin oraș faima, că comisariul turcesc a reclamat la ministrul-president și a declarat, că dacă în rĕstimp de trei ḑile guvernul nu va împedecă trecerea voluntarilor bulgari în Macedonia, trupele armatei turcești vor obsediá Rumelia. — În public nemulțumirea crește ḑi de ḑi. Guvernul e acusat cu șovăire și duplicitate. Trimiterea garnizoanei sofiane la frontierele macedonene se esplică în diferite moduri; după unii trupele bulgare ar avè menițiunea sĕ desarmeze insurgenții, ear' după alții: sĕ împedece întrarea trupelor turcești în Rumelia.

(C o n s t a n t i n o p o l. 16 Iuliu) Știri sosite din Salonic și din Küstendil confirmă că insurecțiunea *a fost sprijinită până acum esclusiv numai cu bani englezești.*

Raportul de eri al Agenției Balcanice, că s'ar fi prins trupe de insurgenți *ale căror arme ar provenit de la Stambulov,* nu e altceva de cât scornitură rĕutăcioasă pusă la cale de dușmanii dînsului. *Armele, în tocmai ca și banii de lipsă, le capĕtă insurgenții prin mijlocirea comercianților englezi.*

Atentatul contra lui Stambulov. (T i m i ș o a r a, 17 Iuliu). Raportul nostru telefonic de eri vesteá în cuvinte lapidare noua mișelie sĕvĕrșită în Sofia. Stambulov, energicul bărbat de stat al Bulgariei, marele bărbat, care singur singurel a avut curagiul sĕ facă front colosului nesațios de la nord și chiar Europei, și sĕ pună și susțină pe tronul Bulgariei un om, care mai apoi drept recunoștință sĕ'l alunge ca pe un câne și sĕ-l estradeie urei și poftei de rĕsbunare a dușmanilor sĕi, — acest Bismarck al Orientului a căḑut jertfă unui atentat mârșav.

Și întêmplatu-s'a aceasta nouă crimă în principatul Bulgariei tocmai în momentele, când o servilă deputațiune trimisă de Coburgul perfid și de slugarnicul Stoilov, se tîrâie pe pântece înaintea ministrilor Rusiei și cere *grație!* Grație a implorat metropolitul Clement în audiența la Lobanov și a plâns ca o babă neputincioasă, ear' Lobanov la vederea acestor semne de lașitate s'a rĕtăcit cu gândul departe în Sofia, unde știá, că este un om, care nu imploară grație, nu se tîrâie pe dinaintea nimĕnuia plângĕnd, ci 'și *eluptă și susține cu demnitate* drepturile ce compet națiunei sale. Acest om erá *Stambulov,* și la acesta s'a gândit Lobanov, când nemernicii plângeau în fața lui după grație.

Acum acest om nu mai constitue nici un periclu. Diplomația rusească n'are sĕ se mai teamă de opozițiunea dînsului.

Eliberatorul Bulgariei cade lovit de mâni uaigașe, ear' representanții poporului bulgar îngenunchează dinaintea crassului absolutism în Petersburg. A avut tot dreptul *Grajdanin* când spuneá, că a fost greșeală, că s'a dat Bulgariei constituțiune, și că ar trebuí reparată greșeala aceasta prin o „corectură". Da, nu constituțiune, ci cnută e pentru un popor care 'și calcă în picioare și-și ucide în mod mârșav pe bărbații cei mai binemeritați ai lui. Astfeliu a făcut poporul bulgar cu eroul sĕu principe Battenberg, astfeliu cu cel ce l'a mântuit de cnuta cazacului, cu Stambulov...., ear' „corectura" lu Grajdanin? Eată-o! Prima trăsĕtură de condeiu e făcută prin uciderea lui Stambulov.

Referitoriu la atentat completăm raportul de eri prin următoarele:

Comunicat semi-oficios. (S o f i a, 16 Iuliu). Agenția Balcanică raportează: Pe fostul ministru-president *Stambulov,* eri seara cătră 8 ceasuri când voiá sĕ meargă spre casă din clubul Union împreună cu fostul ministru *Petcov* și cu servitoriul sĕu, l'au atacat mai mulți oameni și l'au rănit grav . . .

Stambulov e grav rănit la cap și la mâni. **A trebuit sĕ i-se amputeze numai de cât ambe mânile.** *Rănitul și-a perdut conștiința.* Medicii n'au speranță sĕ-l scape de moarte. Cercetarea s'a întrodus inmediat. La fața locului atentatului s'a aflat un handjar turcesc, un cuțit puternic și douĕ revolvere.

Amĕnunte. (L o n d r a, 16 Iuliu.) Conform știrilor sosite aici, comiterea atentatutui a decurs astfeliu:

Stambulov cu puțin înainte de 8 oare a eșit din Union-club împreună cu Petcov și servitoriul sĕu și s'a urcat în trăsură spre a merge a casă. La depărtare de un pas doi a resunat o pușcătură de revolver. Stambulov și Petcov au sărit din trăsură, dar' în momentul acela 3 oameni s'au aruncat asupra lor și unul *a rănit pe Stambulov cu un jatagan în mai multe locuri la cap și la mâni.* Un alt atentator a rănit pe Petcov. Cu toate, că faptul s'a comis în cea mai frecuentată stradă și *cu toate că în aceasta stradă se află post de doi gendarmi,* **n'a venit nimenea în ajutoriul atacaților.** *Ba se susține chiar,* **că gendarmii la prima pușcătură a atentatorilor au fugit, ca sĕ nu fie siliți a întreveni.**

Opiniunea publică impută guvernului complicitate chiar și din motivul, că Stam-

bulov erá necontenit pus sub pază poliţienească, şi astfeliu atentatul nu s'a putut comite fără consensul guvernului. Servitoriul lui Stambulov, care puşcase asupra unui atentator, e arestat. Toţi representanţii puterilor străine au făcut rănitului visite de condolinţă. *Dintrē membrii guvernului nici unul nu l'a cercetat.*

Simptoamele lasă a se deduce, că surugíul trăsurei a fost înţeles cu atentatorii. Abstragênd de la teribila ciungărire a mânilor, Stambulov a primit şi la cap o rană foarte periculoasă; starea'i este desnădĕjduită. Cam pe la miedul nopţei şi-a recăpĕtat conştiinţa, a voit sĕ vorbiască, dar' n'a putut.

Starea lui Stambulov dă motive de grave urmări. *Catastrofa* poate urmá în fie-care minut. În oraş e o colosală agitaţiune. *Poporaţiunea face responsabil pentru atentat guvernul.* Cei mai distinşi membri ai societăţei au grăbit la locuinţa lui Stambulov spre a-şi esprimá condolinţele. Representanţii puterilor esterne şi-au încunoştinţat guvernele despre comiterea atentatului.

Chirurgul *Schreier*, care a visitat ranele, a declarat, că starea rănitului e fără nici o speranţă fiind-că a perdut prea mult sânge. La cap are trei împunsĕturi de pumnal şi un glonţ de revolvĕr. Căpăţina 'i este foarte sdruncinată. Patul morbosului e în continuu încungiurat de medici.

Resultatul deputaţiunei bulgare la Petersburg. (V i e n a, 16 Iuliu.) „Neue Fr. Presse" scrie, că deputaţiunei bulgare i-s'ar fi promis, că *Rusia 'şi va trimite representanţi consulari în Sofia,* cari **fără a recunoaşte pe principele Ferdinand,** *vor avê sĕ comunice numai cu guvernul.* —

Din causa aceasta în Sofia e mare panică, fiind-că poporaţiunea se teme de re'nvierea erei Kaulsbar-iane.

E foarte bătătoriu la ochi, că aceasta preagraţioasă promisiune din partea curţei din Petersburg li-se face bulgarilor în acelaşi timp cu asasinarea lui Stambulov. (Red. Dr.)

Din Făgăraş.

Timişoara, 15 Iuliu n.

În cele următoare vin douĕ rectificări personale. A doua însĕ este ţinută în forma unei declaraţiuni aşa de aspre, în cât nu o putem publicá de cât în resumat.

I.

Făgăraş, 10 Iuliu n.

Ţin sĕ fie constatat, că eu sunt tot atât de bun român ca şi respectivul M. B. şi că nu joc nici de cum rol de Iuda „în afacerile comerciale de speţerei etc. etc." şi că firma mea este numai a mea şi a altuia nu.

Ca copil sĕrac mi-am căştigat cunoştinţele reclamate de „branja" mea cum am fost, der' temeinic. Şi după-ce mai mulţi ani am servit ca comis comercial în diferite oraşe, am voit sĕ mĕ stabilesc în locul meu natal — Făgăraş. În pieaţa oraşului am închiriat un local al unui fost român, am împrotocolat firma şi acum aveam lipsă de un credit potrivit. Ei, la cine sĕ mĕ adresez? La unul şi la altul, dar' fără resultat, căci cine îţi creditează de mii de florini, fără a avê garanţe şi fără a te cunoaşte ce plăteşti.

Atunci mi-s'a îmbiat firma Schul din Făgăraş, care mĕ cunoaşte de copil apt, onest şi de caracter, căci am servit 4 ani ca comis (amploiat comercial) în negustoria sa. Am primit ofert neaşteptat, am încheiat contract pe 3 ani de ḑile cu numita firmă, care pe lângă condiţiuni favorabile mi-a deschis un credit până la 6000 fl. v. a. şi în înţelesul acesta îmi iau marfă câtă îmi trebuie din magazinele acestei firme. Prin muncă serioasă şi serviciu prompt, mi-am asigurat bunăvoinţa on. public român din Făgăraş şi giur, aşa, că astăḑi — a noua lună de muncă — pot rivalisá cu ori-ce negustoriu de „branja" aceasta în Făgăraş. Ba chiar cu numita firmă de multe-ori am ajuns la neplăceri serioase, din causa, că i-am rărit muşteriii români.

După espirarea celor 3 ani, primesc bucuros sĕ mĕ fac „Iuda" Dlui M. B., dacă dînsul îmi deschide un asemenea credit; ear' până atunci îi mulţumesc frumos pentru încuragiarea care mi-o face, unui comerciant tiner începĕtoriu, sĕrac, — după-cum îi mulţumeşte toată inteliginţa română din Făgăraş pentru neadevĕrurile prin cari abusând de încrederea onoratei redacţiuni detrage şi din prestigiul de care se bucură „Dreptatea" pe aici.

Ioan N. Peia,
comerciant.

II.

Ar urmá declaraţiunea domnului Dr. Şenchea, care ne spune, că prin numita corespondenţă este *„atacat în cel mai sfînt şi mai scump simţ, în simţul naţional,* — pentru care acum trebue sĕ părăsesc şi postul meu de asesor orfanal comitatens."

În declaraţiunea sa d. Dr. Ioan Şenchea îl declară pe corespondent de ori-ce, numai de om de omenie nu, până ce nu-şi va şi dovedí aserţiunile sale neadevĕrate.

Credem, că cu aceasta am satisfăcut şi dlui Dr. Şenchea, cu atât mai vĕrtos, că în corespondenţa publicată eri (Veritas) am lăsat un lung pasagiu, în care i-se fac numai elogii.

Cu acestea credem, că cestiunea s'a încheiat. Noi am dorí, ca tot numai cele bune sĕ fie adevĕrate. Dacă dorinţa noastră ar fi în casul acesta deşeartă, cei interesaţi sĕ se reculeagă.

Corespondenţă.

Gurba, 12 Iuliu n.

O nouă încercare de maghiarisare.

Comuna Gurba din comitatul Arad e o comună pur românească şi numĕră la 1600 locuitori, nu are notariul sĕu propriu, ci aparţine notariatului cercual de Sicula.

După noua împărţire ministerială a cercurilor concreḑute cu purtarea matriculelor de stat, trebue sĕ fie în loc conducĕtoriu de matricule.

Congregaţiunea comitatensă neaflând în Gurba nici o persoană acomodată cu însărcinarea acestui oficiu, s'a cugetat în toată forma.

La sfatul Dlui *Varjasi* Árpád, inspector reg., s'a hotărît, ca sĕ se facă o şcoală de stat, ear' învĕţătoriul ei sĕ fie totodată şi conducĕtoriu de matricule, cu atât mai vĕrtos, că n'are şcoală, cu toate că de abia de trei ani şi-a edificat comuna pe spesele ei proprii o şcoală frumoasă, care a costat aproape la 4000 fl.

Aceasta ideiă a Dlui inspector reg. a fost primită din partea congregaţiunei cu cea mai mare bucurie, şi în urmă aşternută spre aprobare ministrului reg. de culte.

Însĕ „graba strică treaba." Poporul încă s'a deşteptat, şi cu ocasiunea comitetului comunal, ţinut la 25 Iuniu a. c., fiind de faţă şi fisolgăbirĕul Monti Alajos şi Varjasi Árpád inspectorul reg., cu cea mai mare îndignare şi hotărîre a respins propunerea şcoalei de stat, afară de doi nefericiţi şi trădători, cu numele Halmaşian şi judele comunal Teodor Cismaşiu, ḑicĕnd, că şcoala de stat pentru poporul românesc este aur şi argint nepreţuit.

Tot la mandatul celor de sus mai târḑiu earăş s'a convocat comitet comunal, find de faţă fibirĕul şi notariul cercual, voind a-i înduplecá sĕ-şi aleagă un subnotariu.

Poporul însĕ spre cel mai mare nĕcaz al notariului, s'a hotărît ca sĕ se despărţească de notariatul cercual de Sicula, şi a cerut alegere nouă de notariu propriu, aflând mai cu scop sĕ aibă în loc notariu, de cât sĕ susţină doi notari şi douĕ cancelarii, una în Gurba şi alta în Sicula.

Fibirĕul a şi dat loc acestei cereri, promiţĕnd poporului, că pe 10 Octobre a. c. va mijloci, ca sĕ se poată alege notariu.

Un membru din comitet.

Bocşa montană, 12 Iuliu n.

— Esamenul din Moniom. —

Cu inima plină de bucuriă viu a aduce la cunoştinţa On. public român, că întrĕ esamenele şcolare ale anului curent din protopresbiteratul Bocşei, cari au fost mai mult „foarte bune" decât „bune", şi prea puţine slabe, — esamenul şcolar din comuna micuţă Moniom, unde funghează învĕţătoriul Sava Molin, — a stat în a. c. ca şi în anul trecut de-asupra celorlalte esamene, adecă a fost preste aşteptare pe deplin succes, căci şcolarii prin rĕspunsurile lor precise şi curagioase, la toate întrebările puse de învĕţătoriu şi comisiunea esaminătoare, după cum m'am informat de la persoane oficioase competente, — au stors lacrimi de bucuriă din ochii celor presenţi la esamen.

Laudă tuturor învĕţătorilor din numitul tract protopopesc, cari au dat esamene „foarte bune". cu deosebire însĕ laudă ţie bravule şi harnicule învĕţătoriu din comuna Moniom, pentru zelul şi activitatea neobosită carea a-i desvoltat'o în sublima-ţi chiămarea învĕţătorească.

Dee Dumneḑeu, ca mulţi învĕţători sĕ-ţi urmeze şi sĕ iee esemplu de la tine.

N. S.

Cronică.

Timişoara, 17 Iuliu.

Foaie revoluţionară bulgară. În Sofia a apărut alaltăeri primul numĕr al ḑiariului „Revoluţiunea" cu devisa: „Libertate! Nu metropolit, ci revoluţie ne trebue". Foaia are titlu ilustrat, pe care se pot vedê capete de oameni în suliţi; de după munţi rĕsare soarele libertăţii, ear' jos stă tipărit: „Libertate, ori moarte!"

Esamen la Sibiiu. Esamenul de cualificaţiune pentru învĕţătoare l'au depus în Sibiiu următoarele absolvente de pedagogie: Eugenia *Greavu,* Aurelia *Goga,* Maria *Cristea,* Cornelia *Decean,* Sabina *Savoiu,* Maria *Bogdan* şi Cornelia *Stoica.*

Ciocnire la canalul din Kiel. Se telegrafează din *Rendburg,* că în canalul-*Împĕratul Vilhelm* vaporul francez „Emile" s'a ciocnit cu o naie. Naia s'a cufundat inmediat.

Emigraţiuni în România. Din comitatul *Turda-Arieşiu* se scrie, că numĕrul emigranţilor din acel comitat creşte din ḑi în ḑi. În luna trecută au emigrat la vre-o 38 de inşi — toţi la România.

Invitare la *Producţiunea* ce o va arangiá tinerimea rom. din Oraviţa rom. cu concursul tinerimei din Mercina, în favorul fondului bisericesc gr. or. din Oraviţa română la St. Ilie adecă în 20 Iuliu (1 August) 1895, în grădina hotelului „Împĕratul Austriei" din Oraviţa română. cu următoriul Program: I. Concert. Motto. 1. „Hora ostaşilor români" de I. Georgescu. 2. „Doină Doiniţă" de J. Vorobchievici. 3. „Vino Lele" de J. Vidu. 4. „Junimea Parisiană" de Adam. II, Teatru. a) „Harţa Rezeşul" Operetă comică într'un act de V. Alecsandri. b) „Germanii în Africa." Glumă dramatică cu cântece în 2 acte de S. Wenzel, tradusă de C. Strimbei. c) Tablou viu. După producţiune joc. Întrare de persoana: Locul de şedut 60 cr,, de stat 30 cr. Bilete de întrare se vĕnd în libĕria Dlui J. E. Ţeran, în prăvăliile Dlor Justin Velcean şi George Bogdan, ear' seara la cassă. Începutul la 8 oare seara. Comitetul arangiator. — NB. Dacă timpul va fi nefavorabil, producţiunea se va ţinĕ în sală.

Petrecere. Tinerimea română din Şomcuta-mare şi giur va arangiá Joi, în 25 Iuliu 1895 în sala ospătăriei din Şomcuta-mare petrecere de vară, la care învită comitetul arangiatoriu: Vasile Dragoşiu, advocat, preşedinte. Laurenţiu Avram, Alexiu O. Pogdan, Emil Butean, Vasile Butean. Vasile Coteţ, Augustin Dragoş, Teofil Dragoş, George Lengyel, George Micu, Aurel Nilvan, Victor Nilvan, Victor Vaşvari, George Zah membrii în comitet. Preţul de întrare pentru o persoană 1 fl., pentru familie până la 3 membri 2 fl. şi pentru fie-care persoană preste 3 membri 50 cr. Începutul la 8 oare seara. Venitul curat e destinat pentru şcoala gr. cat. din loc. Pentru înlesnirea încuartirărei, doritorii de a participá sunt rugaţi a se adresá la domnul George Lengyel, învĕţătoriu în Şomcuta-mare.

Ungur spânzurat în America. *Molnár* Iános îi chiamă şi e de naştere din comitatul Borsod pe acel nepot al lui Árpád care mai ḑilele trecute a fost esecutat prin ştrangulare la *Columbus* în *Ohio,* pentru-că a ucis ḑiua la amiaḑi pe un unchiu al sĕu. Crima a sevĕrşit'o cu o adevĕrată crudelitate şi banditism maghiar, sdrobind cu *„fokos"*-ul unui amic al sĕu, (ungur) capul nenorocitului sĕu unchiu şi descarcându-i opt gloanţe de revolver în corp. Cu câtă sĕlbătăcie cu toată, pe ungurul nostru la publicarea sentinţei l'a cuprins o frică şi groază de moarte, în cât a leşinat. Îl deplânge un frate al sĕu şi — foile maghiare.

Mulţămită publică.

Pentru urările ce i-au făcut subscrisului cu prilegiul sĕrbărei iubileului sĕu de 30 ani de serviciu profesoral, binevoiească stimaţii sĕi colegi, împreună cu iubiţii şi scumpii sĕi elevi şi eleve de odinioară, pre cum şi numĕroşii sĕi prietini şi cunoscuţi din diferite localităţi din patrie şi străinătate, a primí şi pe această cale sincerile lui mulţămite.

Braşov, 2 Iuliu 1895.

Ioan Popea m. p.,
profesor.

Invitare la abonament.

Începênd cu 1 Iuliu st. v. *prețul de abonament al diariului „Dreptatea“* s'a **redus** de la **12** fl. la **10 fl. pe an.**

Astfeliu manținênd ținuta noastră cea vechiă, calmă, solidă și objectivă întru toate, susținênd toate legăturile noastre cari până acum ni-au făcut posibil de a dá în mâna cetitorilor diariul celor mai proaspete informațiuni, vom face acum, ca diariul nostru sĕ fie și cel mai eftin cel mai ușor de abonat.

Cât despre timpul apariției, »Dreptatea« va apărê și mai departe în fie-care di de lucru la amiadi.

După acestea invităm la abonament cu următoarele prețuri:

Pentru monarchiă:

Abonamentul anual costă	fl.	10·—
„ semestral	„	5·—
„ treilunar	„	2·50
„ lunar	„	0·85

Pentru România și străinătate:

Abonamentul anual costă	Frci	37·—
„ semestral	„	18·50

Abonații vechi sunt rugați a se provocá la numĕrul sub care au primit până acum foaia, ori sĕ lipească adresa pe cuponul mandatului.

Abonenții noi sunt rugați a scrie adresa corect și legibil.

Abonamentele se fac mai cu înlesnire prin mandate postale. Domnii abonați sunt rugați a însemná pe cuponul mandatului timpul pentru care trimit abonamentul.

Amintim și la acest loc, că diariul nostru se va trimite numai acelor abonați, cari au solvit înainte abonamentul și numai pre acel timp pre care au solvit.

Abonamentele se trimit la adresa administrațiunei diariului „Dreptatea“ în Timișoara, (Temesvár, Zápolyagasse,) Nr. 41.

Redacțiunea și Administrațiunea diariului „Dreptatea“.

De la antistea comunei Izgar.

ad 183
kig. 1895.

Publicare de licitațiune.

În congregațiunea de astă-primavară a comitatului Caraș-Severin încuviințându-se edificarea casei comunale din Izgar, projectată cu 1062 fl., aceasta lucrare se va realisá pe calea licitațiunei minuende ce se va ține în

22 Iuliu a. c. la 2 oare după amiadi

la fața locului în comuna Izgar, avênd pe acest termin a se presentá acolo toți aceia, cari voiesc a întreprinde lucrarea, provĕduți cu vadiul recerut de 10%.

Planul de edificare, condițiunile și projectul de spese se pot vedê și până atunci în cancelaria oficiului notarial cercual din Vermeș.

Vermeș, în 8 Iuliu 1895.

Octaviu Vantsa,
notariu cerc.

83a (1—1)

Deposit de rachíu de prune.

Am onoare a oferí on. public, pe lângă prețuri convenabile

Rachiuri de prune, producere proprie, curată din anul 1894,

se află în cuantități mici de un hecto și mai mari, de la 12—14 și de la 18—22 grade.

Se poate comandá la

Dimitrie Buibaș
notariu.
Iezvin, cercul Rĕcașului.

82 (3—1)

De la notariatul cercual Vermeș.

ad Nr. 334.
kig. 1895.

Publicare de licitațiune.

Projectul amplificărei locuinței notariale cercuale din Vermeș, aprobat în adunarea generală a comitatului Caraș-Severin ținută în primăvara anului acestuia, se va realisá pe calea licitațiunei minuende, care se va ține la

22 Iuliu a. c. la 10 oare a. m.

în cancelaria notarială din Vermeș, unde au a se presentá toți aceia, cari voiesc a întreprinde aceasta lucrare provĕduți cu vadiul de 10% de la prețul de esclamațiune preliminat în 1075 fl. v. a., observându-se, că planul de edificare, projectul de spese, condițiunile și alte deslușiri referitoare la object, și până la terminul prefipt ori-și-când se pot comunicá din partea subscrisului oficiu notarial, celor ce ar avê lipsă de ele.

Vermeș, în 8 Iuliu 1895.

Octaviu Vantsa
notariu cercual.

83 (1—1)

Licitațiune minuendă.

Pe lângă depunerea vadiului de 10% din suma ofertului celui mai mic se poate întreprinde:

1. Toată biserica din afară sĕ se văruiască și sĕ se provadă cu ceternă (Rinnen) de plech.
2. Crucea din turn sĕ se aurească.
3. Turnul și acoperĕmêntul sĕ se văpsească.

Ofertele sigilate, dimpreună cu specificarea speselor se pot înaintá la comitetul parochial până în momentul începerii licitațiunei, la 16/28 Iuliu a. c., la 4 oare p. m.

Toracul-mic, în 2/14 Iuliu 1895.

V. Petroviciu, președinte. **Georgiu Serb**, not. comit. parochial.

84 (1—1)

FAGEȚIANA

institut de credit și de economíi, societate pe acțiuni
în **Facset** (Banat),

acoardă după **depuneri spre fructificare** de ori-ce sumă

6% interese

la an, solvind institutul contribuțiunea după interesele capitalisate și ridicate.

Depuneri și ridicări se pot efectuí și prin postă.

Nr. 5 (X—20)

DIRECȚIUNEA.

S'a tipărit în tipografia Heinrich Uhrmann în Timișoara.